C/2025/102

10.1.2025

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Η κλιματική αλλαγή και ο αντίκτυπός της στην οικονομία

(Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(C/2025/102)

Εισηγητής: **Juraj SIPKO**

Σύμβουλος	Petr ZAHRADNÍK (για τον εισηγητή)
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	18.1.2024
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού
Αρμόδιο όργανο	Τμήμα: «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή»
Έγκριση από το τμήμα	11.10.2024
Έγκριση από την Ολομέλεια	23.10.2024
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	591
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	130/3/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επισημαίνει ότι η κλιματική αλλαγή είναι πρωτίστως αποτέλεσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας. Αυτή έχει οδηγήσει σε άνοδο της στάθμης της θάλασσας, σε αύξηση των θερμοκρασιών, σε δασικές πυρκαγιές και σε συχνές, μεγάλες καταιγίδες που προκαλούν εκτεταμένες πλημμύρες. Η κλιματική αλλαγή επιφέρει επίσης απρόβλεπτες ζημίες, συμπεριλαμβανομένης της απώλειας ανθρώπινων ζωών. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι στη φύση όλα είναι αλληλένδετα. Εφόσον στην φύση επικρατεί ισορροπία, συντρέχουν οι προϋποθέσεις για ικανοποιητική οικονομική ανάπτυξη και για έναν υγιή πληθυσμό. Τούτο σημαίνει ότι **πρέπει να θεσπιστεί μια μακροπρόθεσμη στρατηγική για τη διαφύλαξη της δημόσιας υγείας** στον απόηχο των απρόβλεπτων καταστάσεων που προκαλεί η κλιματική αλλαγή.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η κλιματική αλλαγή συνιστά υπαρξιακή απειλή για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και ότι έχει πολύ αρνητικές επιπτώσεις τόσο στη μακροοικονομική όσο και στη μικροοικονομική ανάπτυξη, στην επιχειρηματική, στη χρηματοπιστωτική και στην κοινωνική σταθερότητα, στις υποδομές και στην ανθρώπινη υγεία.

1.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι πρέπει να ληφθούν και να εφαρμοστούν το συντομότερο δυνατόν όλα τα αναγκαία μέτρα για τη μείωση των εκπομπών (μετριασμός) και την προσαρμογή στις νέες συνθήκες (προσαρμογή), συμπεριλαμβανομένης της καθιέρωσης τιμών εκπομπών και της επιβολής φόρου άνθρακα, σύμφωνα με την τελευταία σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το κοινωνικό κόστος του διοξειδίου του άνθρακα, το οποίο μετρά τη χρηματική αξία της ζημίας που προκαλείται στην κοινωνία από κάθε πρόσθετο μετρικό τόνο εκπομπών CO_2, θα πρέπει να αποτελέσει βασικό μέτρο για τη διαμόρφωση της πολιτικής για το κλίμα στην ΕΕ.

1.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι επενδύσεις που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή αποτελούν ιστορική οικονομική ευκαιρία για τη στήριξη και την αξιοποίηση του τεράστιου δυναμικού καινοτομίας και ανάπτυξης των κρατών μελών της ΕΕ. Θα οδηγήσουν επίσης σε ριζικές, ιστορικά πρωτοφανείς αλλαγές τόσο στη διάρθρωση της οικονομίας όσο και στην κοινωνία. Για τη στήριξη της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής απαιτείται ευρεία κοινωνική συναίνεση. Η ΕΟΚΕ ζητεί την ενσωμάτωση του κοινωνικού διαλόγου και των συλλογικών διαπραγματεύσεων στη συζήτηση για την κλιματική μετάβαση σε όλα τα επίπεδα.

1.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, εκτός από την αξιοποίηση του πολύτιμου αναπτυξιακού δυναμικού, η μείωση των λειτουργικών δαπανών για την οικονομία και την κοινωνία αποτελεί ένα ακόμη βασικό μακροπρόθεσμο αποτέλεσμα της οικονομικής αντίδρασης στην κλιματική αλλαγή. Συνεπώς, είναι ζωτικής σημασίας να μειωθούν οι αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις οι οποίες βλάπτουν το περιβάλλον και επιδεινώνουν τις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

1.6. Η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση του γεγονότος ότι η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής δεν είναι καθόλου απλή, όσον αφορά τις απαιτούμενες επενδύσεις (με παράλληλη αποφυγή τεράστιων μη αξιοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων λόγω του μετασχηματισμού που προκαλείται από την κλιματική αλλαγή) και τις αναγκαίες δημοσιονομικές και οικονομικές προσπάθειες. Πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα ώστε να διασφαλίζεται ότι αυτή δεν έχει ως αποτέλεσμα περαιτέρω οικονομικές ανισορροπίες, για παράδειγμα, μη βιώσιμη επιδείνωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους, καθώς και υπονόμευση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα, ιδίως του ασφαλιστικού κλάδου.

1.7. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι, εάν η αντίδραση δεν είναι η κατάλληλη ή τα προβλήματα που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή δεν αντιμετωπιστούν, ενδέχεται να προκύψουν τεράστιοι κίνδυνοι, από την άποψη τόσο της οικονομικής ανάπτυξης όσο και, κατά συνέπεια, της ζημίας στην κοινωνία. Μπορεί να προκύψει επίσης ανεξέλεγκτος πληθωρισμός, ιδίως πληθωρισμός κόστους, και τελικά επιζήμια υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου.

1.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι επιτακτική ανάγκη να μην υποτιμηθεί η σημασία του ανθρώπινου παράγοντα, με την ευρύτερη έννοια του όρου, κατά την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Η κλιματική αλλαγή πιθανότατα θα προκαλέσει θεμελιώδεις και μακροπρόθεσμες αλλαγές στην αγορά εργασίας, καθώς θα απαιτηθεί ανθεκτικότερο και πιο ευέλικτο εργατικό δυναμικό, με ανάγκη διά βίου μάθησης σε νέους τομείς.

1.9. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι πρέπει να ληφθούν και να εφαρμοστούν μέτρα με τα οποία θα διασφαλίζονται η συστηματική ανάλυση, αξιολόγηση και πρόβλεψη των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των κρατών μελών. Εκτός από τη μείωση των εκπομπών (υλικός κίνδυνος – μετριασμός), τα μέτρα αυτά θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στις αλλαγές της δομής της οικονομίας (κίνδυνος μετάβασης – προσαρμογή) και στις διαδικασίες που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή και τον αντίκτυπό της στις απρόβλεπτες διεθνείς μεταναστευτικές ροές.

1.10. Η κλιματική αλλαγή επηρεάζει κάθε χώρα που αποτελεί μέρος της παγκόσμιας οικονομίας. Ως εκ τούτου, για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι όλες οι δράσεις πρέπει να είναι συντονισμένες και ευθυγραμμισμένες σε διεθνές επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τις προσπάθειες της ΕΕ να θέσει ως ύψιστη προτεραιότητα την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Αυτό προϋποθέτει συλλογική δέσμευση σε εθνικό, αυτοδιοικητικό, ενωσιακό και παγκόσμιο επίπεδο, σε όλους τους τομείς, όπως ο οικονομικός και ο κοινωνικός, με σαφείς και δεόντως καθορισμένους ρόλους και αρμοδιότητες σε όλα τα επίπεδα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

2. **Βασικό ιστορικό πλαίσιο και στοιχεία**

2.1. Την τελευταία τετραετία οι οικονομίες των κρατών μελών της ΕΕ αντιμετώπισαν τρεις πραγματικούς εξωτερικούς και συστημικούς κλυδωνισμούς. Η νόσος COVID-19, οι στρατιωτικές συγκρούσεις και η κλιματική αλλαγή είχαν σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στις οικονομίες των κρατών μελών της ΕΕ. Ως ένας από τους προαναφερθέντες κλυδωνισμούς, η κλιματική αλλαγή συνιστά υπαρξιακή απειλή για την περαιτέρω ανάπτυξη των οικονομιών των χωρών της ΕΕ μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.

2.2. Το κόστος της μη ανάληψης δράσης για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής θα είναι πολύ υψηλό. Τα προκαταρκτικά στοιχεία καταδεικνύουν ετήσιο κόστος ύψους 600 δισ. ευρώ για την περίοδο 2024-2030. Η απώλεια οικονομικής παραγωγής λόγω της αυξημένης θνησιμότητας, της κακής υγείας, της μειωμένης παραγωγικότητας και το μειωμένο προσδόκιμο ζωής θα επηρεάσουν άμεσα τις οικονομικές προοπτικές, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη τον εκθετικό (όχι γραμμικό) τύπο επιπτώσεων από κάθε πρόσθετο τόνο εκπεμπόμενου CO_2. Για παράδειγμα, σύμφωνα με την έκθεση Lancet του 2023 [1], 490 δισεκατομμύρια παραγωγικές ώρες εργασίας χάθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο το 2023 μόνο λόγω των κυμάτων καύσωνα, και ο αριθμός αυτός θα συνεχίσει να αυξάνεται ανάλογα με τις τάσεις θερμοκρασίας. Επομένως, η αναβολή της χρηματοδότησης τόσο για τον μετριασμό όσο και για την προσαρμογή θα έχει τεράστιο αρνητικό αντίκτυπο στη συνολική οικονομία, τις υποδομές και τη γεωργία, καθώς και στην υγεία του πληθυσμού. Με βάση τις εκτιμήσεις αυτές, είναι σαφές ότι η κλιματική αλλαγή θα πρέπει να αποτελέσει βασική πολιτική προτεραιότητα της ΕΕ και των κρατών μελών. Από θεσμική άποψη, με την έγκριση της Πράσινης Συμφωνίας [2] έχει τεθεί σε εφαρμογή ένα σύνολο ουσιαστικών και συστημικών απαιτήσεων για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των απρόβλεπτων και πρωτοφανών επιπτώσεών της σε όλους τους σημαντικούς τομείς που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την οικονομία της ΕΕ.

[1] Η έκθεση του 2023 του Lancet Countdown για την υγεία και την κλιματική αλλαγή.

[2] *Υλοποίηση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.*

2.3. Η κλιματική αλλαγή έχει άμεσο αντίκτυπο στους μακροοικονομικούς δείκτες, στη χρηματοπιστωτική και κοινωνική σταθερότητα, στην πραγματική οικονομία, στο διεθνές εμπόριο, στις υποδομές και στη γεωργία, συμπεριλαμβανομένης της υγείας του πληθυσμού. Επιπλέον, η κλιματική αλλαγή θα έχει πολύ αρνητικές επιπτώσεις στους ηλικιωμένους και στη γήρανση του πληθυσμού, καθόσον αυξάνεται η θνησιμότητα. Οι ηλικιωμένοι πλήττονται ιδιαίτερα και πρέπει να προσαρμόσουν τις συνθήκες διαβίωσής τους. Επηρεάζονται επίσης τα παιδιά και οι νέοι.

2.4. Η ΕΟΚΕ επισήμανε ότι, σε μακροοικονομικό επίπεδο όσον αφορά τον νομισματικό τομέα, η κλιματική αλλαγή αναμένεται να οδηγήσει σε υψηλότερα ποσοστά πληθωρισμού και, ως εκ τούτου, σε υψηλότερα επιτόκια, σε επιδείνωση των συνθηκών εργασίας και σε μεγαλύτερη δυσχέρεια στην αγορά εργασίας, σε μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας και, κατά συνέπεια, σε επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης. Από δημοσιονομική άποψη, η κλιματική αλλαγή συνεπάγεται αυξημένες πρόσθετες δαπάνες οι οποίες συνδέονται με φυσικές καταστροφές, πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές και δαπάνες που σχετίζονται με ζημίες σε υποδομές ([3]). Επιπλέον, έχει σημαντικό αντίκτυπο στο εξωτερικό ισοζύγιο των οικονομιών των επιμέρους χωρών της ΕΕ.

2.5. Η κλιματική αλλαγή μπορεί να θεωρηθεί αρνητικός εξωτερικός παράγοντας. Εν προκειμένω, θα πρέπει να τονιστεί ότι αυτός ο αρνητικός εξωτερικός παράγοντας μπορεί να οδηγήσει, σύμφωνα με τις διαδικασίες μετριασμού και προσαρμογής, σε πρόσθετες αυξήσεις του κόστους της παραγωγής αγαθών και της παροχής υπηρεσιών, κάτι το οποίο εμποδίζει τη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη μακροπρόθεσμα.

2.6. Από οικονομική άποψη, είναι σημαντικό να μειωθούν και να εξαλειφθούν σταδιακά οι εκπομπές και η επακόλουθη ρύπανση όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Ως εκ τούτου, προκειμένου να αποκατασταθεί η κλιματική ισορροπία και η βιωσιμότητά της, πρέπει να ληφθούν και να εφαρμοστούν μέτρα, στοχοθετημένα προς όσους συντελούν περισσότερο στη ρύπανση και, ως εκ τούτου, υπονομεύουν τις θεμελιώδεις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

2.7. Παρότι για τη μείωση και τη σταδιακή εξάλειψη της συνεχιζόμενης ρύπανσης του πλανήτη θα απαιτηθούν σχετικά υψηλές πρόσθετες επενδύσεις, η πρωταρχική μακροπρόθεσμη απόδοση είναι η αποφυγή του κόστους που συνεπάγεται η κλιματική αλλαγή. Το άμεσο και το έμμεσο κόστος της χρηματοδότησης των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο σε μεμονωμένους τομείς πέραν της μεταποίησης, όπως οι ασφαλίσεις και η γεωργία, καθώς και σε τομείς δραστηριότητας και σε περιοχές που βασίζονται στο παραδοσιακό μοντέλο της ενεργοβόρου μεταποίησης.

2.8. Στο πλαίσιο της υπό εξέλιξη μετάβασης προς την πράσινη και την ψηφιακή οικονομία, είναι σημαντικό να πραγματοποιηθούν ολοκληρωμένες και εκτεταμένες διαρθρωτικές αλλαγές οι οποίες μπορούν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο όχι μόνο στη μορφή των οικονομικών και κοινωνικών συστημάτων, αλλά και στον τρόπο λειτουργίας τους. Ως εκ τούτου, οι συμπράξεις και οι πολυμερείς, ολοκληρωμένες διαδικασίες είναι ζωτικής σημασίας.

2.9. Είναι σημαντικό να επισημανθούν οι συνέπειες και το κόστος που θα προκύψουν εάν δεν αντιμετωπιστεί η κλιματική αλλαγή (το κόστος της αδράνειας), η οποία, με την πάροδο του χρόνου, θα οδηγεί όλο και περισσότερο σε μη αναστρέψιμη απορρύθμιση των κλιματικών συνθηκών, σε επιδείνωση της υγείας του πληθυσμού και, κατά συνέπεια, σε μείωση της συνολικής παραγωγικότητας της εργασίας και των επιδόσεων της οικονομίας στο σύνολό της.

2.10. Το κόστος των επενδύσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής είναι πολύ υψηλό. Οι πρόσθετες μέσες ετήσιες επενδυτικές ανάγκες για την επίτευξη των στόχων για το κλίμα και την ενέργεια έως το 2030 έχουν εκτιμηθεί σε περίπου 480 δισ. ευρώ. Εάν ληφθούν υπόψη η σύνδεση με τη διαδικασία ψηφιακού μετασχηματισμού και η διασφάλιση ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας (σύμφωνα με το REPowerEU) ([4]), το κόστος αυτό θα ανέλθει σε 3 200 δισ. ευρώ ([5]). Ως εκ τούτου, οι δημόσιοι πόροι θα είναι περιορισμένοι ώστε να επαρκούν για την αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού και, συνεπώς, θα χρειαστούν και ιδιωτικοί πόροι, οι οποίοι θα μπορούσαν να καλύψουν τη χρηματοδότηση των τομέων προτεραιότητας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

2.11. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μέτρων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής πρέπει επίσης να συνάδουν με άλλες διαδικασίες που εφαρμόζονται επί του παρόντος στην παγκόσμια οικονομία, με τις οποίες θα διασφαλιστεί η αποτελεσματική λειτουργία της ΕΕ. Αυτές αφορούν κυρίως τις τρέχουσες γεωπολιτικές εντάσεις και γεωοικονομικές εξελίξεις, την οικονομική, επισιτιστική, ενεργειακή και υγειονομική ασφάλεια, καθώς και τη διασφάλιση της κοινωνικής σταθερότητας και της βιώσιμης ανταγωνιστικότητας ([6]).

([3]) *Tools for Climate Change Adaptation* (Εργαλεία για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή).

([4]) *REPowerEU: Affordable, secure and sustainable energy for Europe* (REPowerEU: Οικονομικά προσιτή, ασφαλής και βιώσιμη ενέργεια για την Ευρώπη).

([5]) *REPowerEU: Affordable, secure and sustainable energy for Europe* (REPowerEU: Οικονομικά προσιτή, ασφαλής και βιώσιμη ενέργεια για την Ευρώπη).

([6]) *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or «plus de la même chose»?* (Πράσινη ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα στην πολιτική της ΕΕ για το κλίμα: αλλαγή παραδείγματος ή «plus de la même chose»;), Oscar Fitch-Roy και Ian Bailey, Ιούλιος 2023.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ποιότητα του περιβάλλοντος είναι καίριας σημασίας για την υγεία των ανθρώπων και για τη βιώσιμη, χωρίς αποκλεισμούς, ανθεκτική και διαρκή οικονομική ανάπτυξη. Είναι σαφές ότι η υγεία των ανθρώπων επηρεάζεται από το περιβάλλον τους. Ως εκ τούτου, για υγιείς οικονομίες στα κράτη μέλη της ΕΕ, χρειαζόμαστε υγιείς ανθρώπους που θα συμβάλουν στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, η οποία οδηγεί σε μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα, υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και υψηλής ποιότητας οικονομική ανάπτυξη.

3.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι ο ενδεδειγμένος τρόπος αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής είναι η αξιοποίηση της νέας ευκαιρίας που προσφέρει το δυναμικό τεχνολογίας και καινοτομίας του εν λόγω τομέα για την οικονομία και τον επιχειρηματικό τομέα. Τυχόν καθυστερημένη αντίδραση σε επίπεδο ΕΕ σε αυτήν την ιστορικά πρωτοφανή πρόκληση μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω υποχώρηση της θέσης των χωρών της ΕΕ στην παγκόσμια οικονομία όσον αφορά το μερίδιο επί του παγκόσμιου ΑΕΠ (το οποίο μειώθηκε από 25 % σε 18 % μεταξύ 2005 και 2023) ([7]).

3.3. Για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής κρίσης, θα πρέπει να γίνει αναφορά στα επιμέρους μέσα που σχετίζονται με τους υλικούς κινδύνους και τους κινδύνους μετάβασης ([8]):

3.3.1. Εργαλεία ΤΠΕ: τα εργαλεία τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) θα είναι απολύτως αναγκαία για τη μετάβαση. Για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των δυσμενών συνεπειών της κλιματικής αλλαγής στο σύνολο της οικονομίας, θα πρέπει να υπάρξει συστηματική και αντικειμενική επικοινωνία και ευαισθητοποίηση σχετικά με τα συμπεράσματα των αναλύσεων που αφορούν τις πρόσθετες επενδυτικές δαπάνες που θα πρέπει να πραγματοποιηθούν. Φαίνεται να υπάρχει επιτακτική ανάγκη για μια σαφώς διατυπωμένη μελέτη επιπτώσεων που θα απευθύνεται στο ευρύ κοινό και θα εκθέτει τα στοιχεία στα οποία βασίζεται το σκεπτικό και η αναγκαιότητα ανάληψης συντονισμένης δράσης μεγάλης κλίμακας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

3.3.2. Κίνητρα: θα πρέπει να δοθεί έμφαση στον σχεδιασμό και στην ανάπτυξη κατάλληλων πολιτικών και μέσων ώστε να ενθαρρυνθεί η αποδοχή των μέτρων αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής. Παραδείγματα αποτελούν το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών (ΣΕΔΕ) της ΕΕ, τα φιλικά προς το περιβάλλον και το κλίμα φορολογικά μέσα και το πλαίσιο βιώσιμης χρηματοδότησης που βασίζεται στην αρχή της διπλής σημαντικότητας, η οποία επιτρέπει στον τομέα της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης να χρηματοδοτήσει την πράσινη μετάβαση. Επιπλέον, άλλα κίνητρα, όπως οι επιδοτήσεις, θα πρέπει να είναι προσανατολισμένα στην κλιματική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα, ιδίως στους τομείς της ενεργειακής απόδοσης, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της κυκλικής οικονομίας, της καθαρής κινητικότητας, της χρήσης γης στους τομείς της γεωργίας και της δασοκομίας κ.λπ.

3.3.3. Ρυθμιστικά μέσα και κυρώσεις: η εκτελεστότητα των κανόνων, των στόχων που έχουν τεθεί και των καθορισμένων απαιτήσεων στο πλαίσιο της Πράσινης Συμφωνίας, καθώς και των ΣΒΑ για το 2030, που ορίζονται σαφώς στη δέσμη προσαρμογής στον στόχο του 55 % ([9]). Εν προκειμένω, θα πρέπει να τονιστεί ότι οι βασικοί δείκτες πρέπει να είναι νομικά δεσμευτικοί τόσο για το σύνολο της ΕΕ όσο και κατ' αναλογία για τα επιμέρους ενδιαφερόμενα μέρη και, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, θα πρέπει να είναι δυνατή η επιβολή άμεσων και αποτελεσματικών κυρώσεων, με τη χρήση του συστήματος της εκτελεστότητας στην πράξη. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία περιλαμβάνει επίσης ειδικούς ανά τομέα στόχους και μέτρα. Υπάρχουν διάφοροι μηχανισμοί που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με νομικά δεσμευτικούς στόχους.

3.3.4. Αντίκτυπος στους εργαζομένους και τις συνθήκες εργασίας: Η επίτευξη των στόχων για το κλίμα δεν θα πρέπει να επηρεάζει τους μισθούς και τις συνθήκες εργασίας παρά τις απαιτούμενες υψηλές επενδύσεις. Η κλιματική αλλαγή πρέπει να θεωρηθεί επενδυτική ευκαιρία για τη δημιουργία δεξιοτήτων και τη σύναψη εταιρικών σχέσεων με τους εργαζομένους και την κοινωνία των πολιτών, ούτως ώστε τα μέτρα που αφορούν την κλιματική μετάβαση να στεφθούν με επιτυχία. Είναι καίριας σημασίας να προστατεύονται οι θέσεις εργασίας ούτως ώστε να οικοδομηθεί εμπιστοσύνη και η κλιματική μετάβαση να είναι επιτυχής, δεδομένου ότι αυτή δεν θα επιτευχθεί εάν δεν συντελεστεί και κοινωνική μετάβαση.

3.4. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η συντονισμένη αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής μπορεί να αποτελέσει σημαντικό κίνητρο για τη συνολική ανάπτυξη της οικονομίας της ΕΕ στους τομείς που καθορίζονται στη δέσμη «Fit for 55», υπό την προϋπόθεση ότι διενεργείται εκ των προτέρων αξιολόγηση της έντασης και της απόδοσης των επενδύσεων σύμφωνα με εκτίμηση επιπτώσεων.

([7]) *World Economic Outlook Database* (Βάση δεδομένων για τις παγκόσμιες οικονομικές προοπτικές).

([8]) *Key steps to manage climate risks to protect people and prosperity* (Βασικά μέτρα για τη διαχείριση των κλιματικών κινδύνων με σκοπό την προστασία των ανθρώπων και της ευημερίας).

([9]) *Η Επιτροπή εκφράζει την ικανοποίησή της για την ολοκλήρωση της σημαντικής νομοθεσίας για την προσαρμογή στον στόχο του 55 %, «Fit for 55», χάρη στην οποία η ΕΕ βρίσκεται σε καλό δρόμο για υπέρβαση των στόχων για το 2030*, Δελτίο Τύπου, 9 Οκτωβρίου 2023.

3.5. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο αντίκτυπος της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής μπορεί να είναι θετικός μακροπρόθεσμα, ιδίως όσον αφορά την εξάλειψη των αρνητικών εξωτερικών επιδράσεων, θα καταστήσει δε δυνατή την αποτελεσματικότερη κατανομή των κεφαλαίων σε πιο παραγωγικούς και αποδοτικούς τομείς και πεδία δραστηριότητας. Ως εκ τούτου, η υλοποίηση των μεγάλων διαρθρωτικών αλλαγών, που θα είναι οι σημαντικότερες κατά τα τελευταία διακόσια χρόνια, φαίνεται να είναι υψηλής έντασης επενδύσεων, αλλά δύναται να επιφέρει ένα πιο παραγωγικό, αποδοτικότερο ως προς τη χρήση των πόρων οικονομικό σύστημα, με καλύτερες επιδόσεις ([10]). Στο πλαίσιο αυτό, η κυκλική οικονομία θα πρέπει να θεωρείται σημαντικό μέσο, σε συνδυασμό με την αγορά αποβλήτων και τη διαχείριση των αποβλήτων.

3.6. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι για τη διαδικασία της ιστορικής μετάβασης θα απαιτηθεί αύξηση των συνολικών επενδύσεων στην ανάπτυξη νέων τομέων, τεχνολογιών, πεδίων δραστηριότητας και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, κάτι το οποίο μπορεί επίσης να οδηγήσει σε διατάραξη των υφιστάμενων αλυσίδων αξίας και σε ανάγκη προσαρμογής στις νέες συνθήκες (μετάβαση της εξορυκτικής και βαριάς βιομηχανίας σε μια νέα μεταποιητική βιομηχανία καθαρής ενέργειας και χαμηλής ή μηδενικής ρύπανσης).

3.7. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η τρέχουσα πληθωριστική διαδικασία που πλησιάζει αργά προς το τέλος της, στην οποία κυριαρχεί ο πληθωρισμός κόστους και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο το ασφάλιστρο κινδύνου, έχει οδηγήσει σε διαφοροποίηση μεταξύ των λιγότερο και περισσότερο ευάλωτων ομάδων ατόμων στις επιμέρους χώρες της ΕΕ. Η κλιματική αλλαγή μπορεί να προκαλέσει ισχυρό ασύμμετρο κλυδωνισμό στην εργασία και στα κεφάλαια, όπως η ενεργειακή κρίση. Είναι σημαντικό να είμαστε έτοιμοι για τον κλυδωνισμό αυτόν και να αποτραπούν στο μέτρο του δυνατού οι πιθανές αρνητικές συνέπειές του, καθώς και να παρασχεθεί μεγαλύτερη στήριξη στις περιφέρειες εκείνες που θα πληγούν περισσότερο.

3.8. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι μια οικονομία που είναι διαρθρωτικά προετοιμασμένη για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής θα είναι πιο ανθεκτική στις ενδεχόμενες πληθωριστικές επιπτώσεις (οι οποίες προκαλούνται, για παράδειγμα, από τις σοβαρές κλιματικές διακυμάνσεις που επηρεάζουν τις οικονομικές επιδόσεις και την παραγωγικότητα της εργασίας στο επιχειρηματικό περιβάλλον), χωρίς αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις ([11]).

3.9. Η ΕΟΚΕ έχει σαφή επίγνωση του ότι τα μέτρα που συνδέονται με την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής αποτελούν μείζονα ποσοτική και ποιοτική πρόκληση για την αγορά εργασίας στις χώρες της ΕΕ. Εάν η ανταπόκριση στα μέτρα αυτά δεν είναι αρκετά έγκαιρη και ισχυρή, το αποτέλεσμα μπορεί να είναι ο περιορισμός των ωρών εργασίας που θα οδηγήσει σε αύξηση της ανεργίας ([12]). Εν προκειμένω, θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα αρμόδια θεσμικά όργανα και οργανισμοί θα πρέπει να ανταποκριθούν με ευελιξία, προετοιμάζοντας κύκλους επανεκπαίδευσης και προγράμματα προσαρμογής, καθώς και δημιουργώντας καλύτερες συνθήκες για μια ευέλικτη αγορά εργασίας σε τομείς όπου υπάρχει υψηλή ζήτηση εργατικού δυναμικού. Η κλιματική αλλαγή θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί προς διευκόλυνση των διαδικασιών ανακατανομής εντός της ΕΕ.

3.10. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη να βελτιωθεί ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής κατάρτισης, και να δημιουργηθούν συνθήκες για τη διά βίου μάθηση οι οποίες θα συνάδουν με τις απαιτήσεις της δέσμης «Fit for 55» και της Ψηφιακής Πυξίδας ([13]). Για την εν λόγω διαδικασία μετασχηματισμού του εκπαιδευτικού συστήματος θα απαιτηθούν θεμελιώδεις αλλαγές στις απαιτήσεις όσον αφορά την εκπαίδευση, τα προσόντα και τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού. Δεδομένου ότι ο οικονομικός αντίκτυπος των φυσικών καταστροφών για όλες τις ηλικιακές ομάδες της κοινωνίας θα είναι απρόβλεπτος, το να μάθουμε πώς πρέπει να αλλάξει ο τρόπος ζωής, πώς πρέπει να αντιδρούμε και πώς πρέπει να προλαμβάνουμε καταστάσεις θα ήταν, επομένως, ουσιαστικής σημασίας.

3.11. Δεδομένου ότι θα χρειαστεί τεράστιος όγκος οικονομικών πόρων για την κατάλληλη αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, δεν φαίνεται εφικτό να βασιστεί αυτή αποκλειστικά σε δημόσια χρηματοδότηση. Η ΕΟΚΕ συνιστά επομένως την πλήρη τήρηση και εφαρμογή των κανόνων περί σύνεσης στα δημόσια οικονομικά στο πλαίσιο των πρόσφατα θεσπισθέντων κανόνων οικονομικής διακυβέρνησης ([14]).

([10]) *'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security* (Ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα και στρατηγική αυτονομία – Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η διττή πρόκληση: ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και βελτίωση της οικονομικής ασφάλειας), Paolo Guerrieri και Pier Carlo Padoan, Φεβρουάριος 2024.

([11]) *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or «plus de la même chose»?* (Πράσινη ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα στην πολιτική της ΕΕ για το κλίμα: αλλαγή παραδείγματος ή «plus de la même chose»;), Oscar Fitch-Roy και Ian Bailey, Ιούλιος 2023.

([12]) *3 ways the climate crisis is impacting jobs and workers* (Τρεις τρόποι με τους οποίους η κλιματική κρίση επηρεάζει τις θέσεις εργασίας και τους εργαζομένους), Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, Οκτώβριος 2023.

([13]) *Η ψηφιακή δεκαετία της Ευρώπης: ψηφιακοί στόχοι για το 2030.*

([14]) *Tools for Climate Change Adaptation* (Εργαλεία για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή).

3.12. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, πέραν των δημόσιων πόρων, υπάρχουν σημαντικά διαθέσιμα κονδύλια ιδιωτικής προέλευσης, για παράδειγμα, στα ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία, καθώς και μεγάλος όγκος αποταμιεύσεων εν γένει (οι οποίες συχνά τηρούνται σε τρεχούμενους λογαριασμούς ή λογαριασμούς ταμιευτηρίου, αλλά συχνά παραμένουν εκεί για μεγάλα χρονικά διαστήματα), που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αποδοτικότερα, όπως διαβεβαιώνει η Ένωση Κεφαλαιαγορών. Στο πλαίσιο αυτό, οι εν λόγω πόροι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση της κατάλληλης αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, με παράλληλη τήρηση των αυστηρών κανόνων προληπτικής χρηματοπιστωτικής εποπτείας.

3.13. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι δυνατόν να αποβεί αποδοτική η χρήση των δημόσιων πόρων, με την αξιοποίηση χρηματοδοτικών μέσων τα οποία, χάρη στον κύκλο εκμετάλλευσης, αποφέρουν μεγαλύτερο όγκο πόρων σε σύγκριση με τις επιδοτήσεις, υπό την προϋπόθεση ότι οι επιμέρους συναλλαγές θα περνούν επιτυχώς τον έλεγχο επιλεξιμότητας για τη χρήση αυτού του είδους χρηματοδότησης.

3.14. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το συνολικό εξωτερικό οικονομικό ισοζύγιο, το οποίο επηρεάζεται σημαντικά από την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, θα πρέπει να ενισχυθεί (πλεόνασμα τρεχουσών συναλλαγών του ισοζυγίου πληρωμών) ως αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής και να μην αποδυναμωθεί (έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών). Ταυτόχρονα, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι παγκόσμιες οικονομικές διαδικασίες θα συνεχίσουν να μεταβάλλονται και δεν θα πραγματοποιούνται ταυτόχρονα και με τη χρήση των ίδιων μέσων.

3.15. Προκειμένου να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της ΕΕ και να συνεχιστεί η διατήρηση πλεονασματικών εξωτερικών οικονομικών ισοζυγίων, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να παρακολουθούνται οι εξελίξεις στα κέντρα οικονομικής ισχύος, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ και στην Κίνα, καθώς και σε άλλες ιδιαίτερα δυναμικά αναδυόμενες οικονομίες, ιδίως στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας ([15]).

3.16. Η ΕΟΚΕ ζητεί την ενσωμάτωση του κοινωνικού διαλόγου και των συλλογικών διαπραγματεύσεων στη συζήτηση για την κλιματική μετάβαση σε όλα τα επίπεδα. Είναι σημαντικό να υπάρξει δίκαιη κατανομή των προσπαθειών για την οικοδόμηση της αναγκαίας αποδοχής από την πλευρά των εργαζομένων και της κοινωνίας γενικότερα με σκοπό την υιοθέτηση μιας προσέγγισης κλιματικής ουδετερότητας όσον αφορά την παραγωγή αγαθών και την παροχή υπηρεσιών.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1. Η ΕΟΚΕ φρονεί ακράδαντα ότι όλα τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης θα πρέπει να βασίζονται σε πραγματική προβλεψιμότητα και να συνάδουν με τις σημερινές μεγατάσεις που παρατηρούνται τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, διασφαλίζοντας ότι τα εργαλεία αυτά είναι συνεπή και ειδικά προσανατολισμένα στη διασφάλιση της οικονομικής ασφάλειας και της ανταγωνιστικότητας των κρατών μελών της ΕΕ ([16]).

4.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προσπάθειες για την επίτευξη μιας απαιτητικής μετάβασης, αλλά επισημαίνει επίσης ότι όλα τα μέτρα που λαμβάνονται και εφαρμόζονται θα πρέπει να είναι προσανατολισμένα στην ενίσχυση των οικονομικών επιδόσεων και της κοινωνικής σταθερότητας των οικονομιών των κρατών μελών της ΕΕ.

4.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά τα επιμέρους μέτρα να περιλαμβάνουν επίσης επιλογές για τη χρήση και την προώθηση μεγαλύτερης (αποδεκτής) ανοχής πηγών ενέργειας οι οποίες, παρότι δεν αποτελούν τις βέλτιστες πηγές ενέργειας για το τελικό στάδιο της πράσινης μετάβασης όσον αφορά την καθαρή κλιματική ουδετερότητα, θα έχουν, κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον και το κλίμα σε σύγκριση με την τρέχουσα κατάσταση. Ωστόσο, οι μεταβατικές περίοδοι δεν θα πρέπει να παραταθούν πέραν του ό,τι είναι απολύτως αναγκαίο, καθώς αυτό θα επιβράδυνε τη μετάβαση στην πράσινη ενέργεια, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα, καθώς θα οδηγούσε σε ύφεση της καινοτομίας στις τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

4.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αυτή η συλλογιστική θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει μεγαλύτερο περιθώριο ελιγμών όσον αφορά τον ρυθμό ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές θα συνεχίσουν να αναπτύσσονται στους διάφορους επιχειρηματικούς και άλλους τομείς δραστηριοτήτων (π.χ. βιομηχανία, μεταφορές, στέγαση κ.λπ.) και ότι θα αναπτυχθούν σύμφωνα με ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα.

([15]) *'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security* (Ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα και στρατηγική αυτονομία – Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η διττή πρόκληση: ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και βελτίωση της οικονομικής ασφάλειας), Paolo Guerrieri και Pier Carlo Padoan, Φεβρουάριος 2024.

([16]) *'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security* (Ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα και στρατηγική αυτονομία – Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η διττή πρόκληση: ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και βελτίωση της οικονομικής ασφάλειας), Paolo Guerrieri και Pier Carlo Padoan, Φεβρουάριος 2024.

4.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι περίοδοι αυξημένου κινδύνου λόγω των γεωπολιτικών εντάσεων και της γεωοικονομικής αβεβαιότητας οδηγούν σε σχετικά βαθιές αλλαγές συμπεριφοράς όσον αφορά την εξοικονόμηση ενέργειας. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να ληφθούν μέτρα ενεργειακής απόδοσης. Οι σχετικά μεγάλες επενδύσεις, με εκτεταμένη στήριξη από ενωσιακές πηγές χρηματοδότησης, θα πρέπει να κατευθύνονται προς τον ποιοτικό μετασχηματισμό των δημόσιων, εμπορικών και οικιστικών κτιρίων, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών εθνικών συνθηκών. Ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για την ΕΕ σε ολόκληρη την αξιακή αλυσίδα μπορεί να έγκειται στην παραγωγή, εγκατάσταση και συντήρηση κατασκευαστικών στοιχείων και εξοπλισμού που ενισχύουν την ενεργειακή απόδοση, με ευαίσθητη μετάβαση σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

4.6. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβεί σε σαφή, κατανοητή και αδιάσειστη εκτίμηση των αναγκών (εξάλειψη των αρνητικών επιπτώσεων των εξωτερικών επιδράσεων στις οικονομίες και στις κοινωνίες των κρατών μελών της ΕΕ, καθώς και της ΕΕ στο σύνολό της, στον τομέα της προστασίας του κλίματος και του περιβάλλοντος) και του κόστους (των επενδύσεων που απαιτούνται για την κάλυψη των αναγκών, με τη μορφή μιας βασικής ενδεικτικής δομής η οποία θα καθορίζεται ανάλογα με τον σκοπό, την πηγή και το είδος της χρηματοδότησης).

4.7. Η εν λόγω εκτίμηση των αναγκών και του κόστους θα πρέπει να επικαιροποιείται τακτικά και να αξιολογείται υπό το πρίσμα των μεταβαλλόμενων συνθηκών στο πλαίσιο των γεωοικονομικών αλλαγών και θα πρέπει να είναι διαθέσιμη σε όσους συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, καθώς και στο ευρύ κοινό.

4.8. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη να υπάρξει δέσμευση για την παροχή δεδομένων με σκοπό την εκτίμηση των αναγκών και του κόστους ώστε να συμπεριληφθούν τα αποτελέσματα αναλύσεων του αντικτύπου της πράσινης μετάβασης στη μακροοικονομία, στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και στην αγορά εργασίας, καθώς και στην οικονομική, επισιτιστική, ενεργειακή και υγειονομική ασφάλεια ([17]). Οι αναλύσεις αυτές μπορούν να υπόκεινται σε αξιολόγηση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

4.9. Επιπλέον, προκειμένου να ενισχυθεί η βιώσιμη ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της ΕΕ, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να παρακολουθεί τις επιδόσεις και την εμπειρία της εφαρμογής του νόμου για τη μείωση του πληθωρισμού (IRA ([18])) στις ΗΠΑ με στόχο τη συμβατότητα και ενδεχόμενες συνέργειες με τις ΗΠΑ, καθώς και την ενίσχυση της στρατηγικής εταιρικής σχέσης ΕΕ–ΗΠΑ.

4.10. Το 2026 η ΕΟΚΕ αναμένει πιο συγκεκριμένες αναλύσεις όσον αφορά την αξιολόγηση του αντίκτυπου των μέτρων που συνδέονται με τη θέσπιση του μηχανισμού συνοριακής προσαρμογής άνθρακα (ΜΣΠΑ). Ως εκ τούτου, συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διενεργήσει ενδελεχή αξιολόγηση, η οποία μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην αύξηση της συμβατότητας μεταξύ της πράσινης μετάβασης και άλλων τομέων της παγκόσμιας οικονομίας.

4.11. Κατά την ανάλυση των δυσμενών επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης σε διάφορους τομείς και πεδία δραστηριότητας σε ολόκληρη την ΕΕ, παρίσταται επιτακτική η ανάγκη για τη δημιουργία μιας κοινής βάσης δεδομένων, τόσο στα επιμέρους κράτη μέλη όσο και σε επίπεδο ΕΕ. Η ΕΟΚΕ καλεί επομένως την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη βάση δεδομένων για τους βασικούς δείκτες σε σχέση με τους υλικούς κινδύνους που ενέχει η κλιματική αλλαγή.

4.12. Το κοινωνικό κόστος του διοξειδίου του άνθρακα, το οποίο μετρά τη χρηματική αξία της ζημίας που προκαλείται στην κοινωνία από κάθε πρόσθετο μετρικό τόνο εκπομπών CO_2, θα πρέπει να αποτελέσει βασικό μέτρο για τη διαμόρφωση της πολιτικής για το κλίμα στην ΕΕ. Η μέση εκτίμηση για κάθε πρόσθετο τόνο CO_2 ανέρχεται επί του παρόντος σε 185 δολάρια ΗΠΑ (δηλαδή 3,6 φορές υψηλότερη από την τρέχουσα εκτίμηση της κυβέρνησης των ΗΠΑ για 51 δολάρια ΗΠΑ ανά τόνο CO_2) ([19]). Αυτό σημαίνει ότι επί του παρόντος το κοινωνικό κόστος του άνθρακα υποτιμάται κατά τρεις φορές περισσότερο. Στην Ευρώπη, το κοινωνικό κόστος με βάση την τιμή του άνθρακα που μετράται με βάση τις τιμές των δικαιωμάτων του ΣΕΔΕ της ΕΕ (μεταξύ 53 και 79 ευρώ ανά τόνο το 2024) υποτιμάται επίσης κατά μεγάλο βαθμό.

([17]) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα *Συνεκτίμηση του αντικτύπου της κλιματικής αλλαγής και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, στην ειρήνη, την ασφάλεια και την άμυνα*, ΕΕ C, C/2024/2106, 26.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2106/oj.

([18]) *Inflation Reduction Act* (Νόμος για τη μείωση του πληθωρισμού).

([19]) Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. κ.ά. *Τα ολοκληρωμένα στοιχεία συνεπάγονται υψηλότερο κοινωνικό κόστος του CO2*. Nature 610, 687–692 (2022).

4.13. Η κλιματική αλλαγή αναμένεται να είναι πολύ επιβλαβής για την υγεία των ανθρώπων. Θα επηρεάσει άμεσα τους ανθρώπους και θα αυξήσει τον κίνδυνο νόσων που μεταδίδονται μέσω του περιβάλλοντος και των ζώων. Τη μεγαλύτερη απειλή για την ανθρώπινη υγεία από την κλιματική αλλαγή θα συνιστούν οι λοιμώδεις νόσοι που οφείλονται στις υψηλότερες θερμοκρασίες, στην ξηρασία και στη λειψυδρία, στις καταρρακτώδεις βροχοπτώσεις, στις πλημμύρες και στην υπερθέρμανση των ωκεανών. Περίπου το 58 % των λοιμωδών νόσων που πλήττουν τον άνθρωπο προβλέπεται να επιδεινωθεί από την κλιματική αλλαγή ([20]). Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να καταρτίσει στρατηγικό σχέδιο για την προστασία του πληθυσμού από τις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης και τον αντίκτυπό της όσον αφορά τις λοιμώδεις νόσους.

4.14. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η συνεχιζόμενη αύξηση της θερμοκρασίας μπορεί να οδηγήσει σε επίμονη ξηρασία, η οποία μπορεί να προκαλέσει την αποκαλούμενη κλιματική μετανάστευση με όλες τις αρνητικές οικονομικές συνέπειες που αυτό συνεπάγεται ([21]). Ως εκ τούτου, πρέπει να δοθεί έμφαση στους κύριους παράγοντες που έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην κλιματική αλλαγή, όπως η αύξηση της ποσότητας των αποβλήτων, η υπερκατανάλωση ενέργειας και η υπερκατανάλωση τροφίμων και ειδών ένδυσης. Όλα αυτά θα οδηγήσουν σε μη βιώσιμη παραγωγή και, κατά συνέπεια, σε περαιτέρω περιβαλλοντική ρύπανση και θα θέσουν σε κίνδυνο τη ζωή του ανθρώπου στον πλανήτη.

4.15. Η κλιματική αλλαγή οδηγεί σε λειψυδρία. Επιπλέον, αναμένεται να προκαλέσει αυξημένο κίνδυνο κακής ποιότητας των υδάτων, έλλειψη υδάτων για τη γεωργική παραγωγή, κίνδυνο λειψυδρίας όσον αφορά τον τουρισμό (περιορισμένο χιόνι τον χειμώνα και λειψυδρία κατά τους θερινούς μήνες), καθώς και ανεπάρκεια υδάτων για την παραγωγή ενέργειας. Η γεωργία βρίσκεται σε κίνδυνο, όπως άλλωστε και η εφοδιαστική. Ως εκ τούτου, θα χρειαστεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη διαχείριση των υδάτων. Ο κίνδυνος λειψυδρίας μπορεί επίσης να επιβραδύνει τη διαδικασία μετριασμού της κλιματικής αλλαγής που βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη ([22]) ([23]).

4.16. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη για σταδιακή μείωση των επιδοτήσεων για ορυκτά καύσιμα, τα οποία είναι εξαιρετικά επιζήμια όσον αφορά την περιβαλλοντική ρύπανση και τη δημόσια υγεία. Επιπλέον, θα χρειαστεί η επιβολή φόρου στον άνθρακα και στις τιμές των ανθρακούχων εκπομπών. Το 2022 οι συνολικές επιδοτήσεις ανήλθαν σε 7 τρισ. δολάρια ΗΠΑ, ποσό που αντιστοιχεί στο 7,1 % του παγκόσμιου ΑΕΠ ([24]). Κατά τα δύο έτη από το 2020 έως το 2022, οι επιδοτήσεις για ορυκτά καύσιμα αυξήθηκαν κατά 2 τρισ. δολάρια ΗΠΑ. Οι επιδοτήσεις για ορυκτά καύσιμα ήταν σχετικά σταθερές σε περίπου 56 δισ. ευρώ κατά την περίοδο 2015-2021, αλλά αυξήθηκαν σε 123 δισ. ευρώ το 2022 ([25]).

4.17. Η κλιματική αλλαγή αναμένεται να είναι πολύ επιβλαβής για τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα, όσον αφορά τον τραπεζικό αλλά και τον ασφαλιστικό κλάδο. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι αυξανόμενοι κίνδυνοι στον χρηματοπιστωτικό τομέα και η ανθεκτικότητα έναντι των κινδύνων αυτών θα πρέπει να αποτελούν τη βάση για τη λήψη αποφάσεων ([26]). Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό όλοι οι δείκτες να είναι περιεκτικοί. Επιπλέον, είναι καίριας σημασίας να δημιουργηθούν οι συνθήκες ώστε να καταστεί δυνατός ο μετασχηματισμός του κλιματικού κινδύνου κατά τρόπο που να διασφαλίζεται η βιωσιμότητα των επενδύσεων και να αποφεύγεται, στο μέτρο του δυνατού, η δημιουργία τεράστιων μη αξιοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού.

4.18. Δεδομένων των ιστορικά απρόβλεπτων και πρωτοφανών συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, θα χρειαστεί να δαπανηθούν τεράστιοι οικονομικοί πόροι για την κάλυψη των ζημιών και των απωλειών που προκαλούνται από την κλιματική κρίση και τον αντίκτυπό της στην υγεία των ανθρώπων. Οι διαθέσιμοι δημόσιοι πόροι είναι πολύ περιορισμένοι. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο διατήρησης οικονομικών πόρων στο αποθεματικό, υπό τη μορφή μηχανισμού/ταμείου έκτακτης ανάγκης, με σκοπό να χρησιμοποιηθούν σε κρίσιμες συγκυρίες για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής κρίσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενθαρρύνεται να μελετήσει χρηματοδοτικά εργαλεία που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από τα κράτη μέλη για την προστασία τους.

4.19. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η κλιματική αλλαγή θα έχει αρνητικό κοινωνικό αντίκτυπο, καθώς ενδέχεται να συντελέσει στη διεύρυνση της εισοδηματικής ανισότητας και στην αύξηση της φτώχειας ([27]). Ως εκ τούτου, όλοι όσοι συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις εξελίξεις αυτές και, κατά περίπτωση, να δημιουργούν ένα κοινωνικό δίχτυ ασφαλείας. Στο πλαίσιο αυτό, λόγω της μετάβασης, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη πραγματοποίησης ολοκληρωμένων μεταρρυθμίσεων οι οποίες θα εστιάζουν στη βιωσιμότητα, τη συμπεριληπτικότητα, την ανθεκτικότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη.

([20]) Mora, C., κ.ά.., *Over half of known human pathogenic diseases can be aggravated by climate change* (Περισσότερες από τις μισές γνωστές ανθρώπινες νόσους που οφείλονται σε παθογόνα μπορούν να επιδεινωθούν από την κλιματική αλλαγή), Nature Climate Change 12 (9), σ. 869-875 (DOI: 10.1038/s41558-022-01426- 1), 2022.

([21]) *The climate crisis, migration, and refugees* (Κλιματική κρίση, κλιματική μετανάστευση και κλιματικοί πρόσφυγες), John Podesta, Ιούλιος 2019.

([22]) *Water abstraction by source and economic sector in Europe* (Άντληση νερού στην Ευρώπη ανά πηγή και οικονομικό τομέα), Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), 2022.

([23]) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα *Πολιτική υδάτων – Μεταξύ απερήμωσης και ασφαλειοποίησης – Ήρθε η ώρα της γαλάζιας διπλωματίας* ΕΕ C, C/2023/862, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj.

([24]) *Fossil Fuel Subsidies Surged to Record $7 Trillion* (Οι επιδοτήσεις για ορυκτά καύσιμα εκτοξεύθηκαν στο πρωτοφανές ποσό των 7 τρισ. δολαρίων ΗΠΑ), Simon Black, Ian Parry, Nate Vernon, Αύγουστος 2023.

([25]) *Fossil fuel subsidies* (Επιδοτήσεις για ορυκτά καύσιμα), ΕΟΠ, Νοέμβριος 2023.

([26]) *Climate-related financial risks are a major challenge* (Οι χρηματοπιστωτικοί κίνδυνοι που σχετίζονται με το κλίμα αποτελούν μείζονα πρόκληση), Κοινό Κέντρο Ερευνών, Μάρτιος 2024.

([27]) *The climate crisis and its effect on vulnerable groups* (Η κλιματική κρίση και οι επιπτώσεις της στις ευάλωτες ομάδες), συνοπτική ανακοίνωση Τύπου της ΕΟΚΕ, Δεκέμβριος 2023.

4.20. Η κλιματική αλλαγή θα έχει αντίκτυπο σε πιθανές κρίσεις στο μέλλον. Στην έκτη έκθεση αξιολόγησης της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) προσδιορίστηκαν τέσσερις κίνδυνοι που απορρέουν από την κλιματική αλλαγή για την Ευρώπη των επόμενων δεκαετιών, τρεις από τους οποίους αφορούν τους καύσωνες και την ξηρασία: α) θνησιμότητα και νοσηρότητα του πληθυσμού και διαταραχή του οικοσυστήματος λόγω καύσωνα· β) απώλειες στη γεωργική παραγωγή λόγω συνδυασμού καύσωνα και ξηρασίας· και γ) λειψυδρία σε επιμέρους τομείς ([28]) ([29]).

4.21. Ο πολιτισμός μας σήμερα πορεύεται μέσα σε έναν κόσμο πολύ στενά διασυνδεδεμένο. Όλες οι χώρες αντιμετωπίζουν τον κοινό εχθρό που συνιστά η κλιματική αλλαγή, καίτοι δεν πλήττονται ούτε θα πληγούν εξίσου όλες οι χώρες. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, προκειμένου να εξαλειφθούν στο μέτρο του δυνατού οι αρνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και να διατηρηθεί η ζωή στον πολύτιμο πλανήτη μας για τις μελλοντικές γενιές, υπάρχει πλέον επείγουσα ανάγκη για εποικοδομητική συνεργασία και συντονισμένη δράση από όλες τις χώρες και όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη σε ολόκληρο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών πολυμερών οργανισμών.

Βρυξέλλες, 23 Οκτωβρίου 2024.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Oliver RÖPKE

([28]) Bednar-Friedl, B., κ.ά., 2022, Chapter 13: Europe, Climate change 2022: Impacts, adaptation and vulnerability» (Κεφάλαιο 13: Ευρώπη, Κλιματική αλλαγή 2022: Επιπτώσεις, προσαρμογή και ευπάθεια). Συμβολή της ομάδας εργασίας ΙΙ στην έκτη έκθεση αξιολόγησης της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή, Cambridge University Press, Cambridge, Ηνωμένο Βασίλειο.

([29]) Bednar-Friedl, B., κ.ά., 2022, Europe (Ευρώπη). Στο: «Climate Change 2022: Impacts, Adaptation, and Vulnerability» (Κλιματική αλλαγή 2022: Επιπτώσεις, προσαρμογή και ευπάθεια). Συμβολή της ομάδας εργασίας ΙΙ στην έκτη έκθεση αξιολόγησης της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή, Cambridge University Press, Cambridge, Ηνωμένο Βασίλειο, και Νέα Υόρκη, NY, σ. 1817-1927.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Τα ακόλουθα σημεία της γνωμοδότησης του τμήματος τροποποιήθηκαν μέσω των τροπολογιών που ενέκρινε η Ολομέλεια, αλλά συγκέντρωσαν στην αρχική τους μορφή περισσότερο από το ένα τέταρτο των έγκυρων ψήφων (άρθρο 74 παράγραφος 4 του Εσωτερικού Κανονισμού):

Τροπολογια 3

ECO/645

Η κλιματική αλλαγή και ο αντίκτυπός της στην οικονομία

Σημείο 1.3

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι πρέπει να ληφθούν και να εφαρμοστούν το συντομότερο δυνατόν όλα τα αναγκαία μέτρα για τη μείωση των εκπομπών (μετριασμός) και την προσαρμογή στις νέες συνθήκες (προσαρμογή), συμπεριλαμβανομένης της καθιέρωσης τιμών εκπομπών και της επιβολής φόρου άνθρακα, σύμφωνα με την τελευταία σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.	Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι πρέπει να ληφθούν και να εφαρμοστούν το συντομότερο δυνατόν όλα τα αναγκαία μέτρα για τη μείωση των εκπομπών (μετριασμός) και την προσαρμογή στις νέες συνθήκες (προσαρμογή), συμπεριλαμβανομένης της καθιέρωσης τιμών εκπομπών και της επιβολής φόρου άνθρακα, σύμφωνα με την τελευταία σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. ***Το κοινωνικό κόστος του διοξειδίου του άνθρακα, το οποίο μετρά τη χρηματική αξία της ζημίας που προκαλείται στην κοινωνία από κάθε πρόσθετο μετρικό τόνο εκπομπών CO_2, θα πρέπει να αποτελέσει βασικό μέτρο για τη διαμόρφωση της πολιτικής για το κλίμα στην ΕΕ.***

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 60

Ψήφοι κατά: 57

Αποχές: 18

Τροπολογια 5

ECO/645

Η κλιματική αλλαγή και ο αντίκτυπός της στην οικονομία

Σημείο 2.2

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
Το κόστος της μη ανάληψης δράσης για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής θα είναι πολύ υψηλό. Τα προκαταρκτικά στοιχεία καταδεικνύουν ετήσιο κόστος ύψους 600 δισ. ευρώ για την περίοδο 2024-2030. ***Η*** αναβολή της χρηματοδότησης τόσο για τον μετριασμό όσο και για την προσαρμογή θα έχει τεράστιο αρνητικό αντίκτυπο στη συνολική οικονομία, τις υποδομές και τη γεωργία, καθώς και στην υγεία του πληθυσμού. ***Επομένως***, η κλιματική αλλαγή θα πρέπει να αποτελέσει ***μία***	Το κόστος της μη ανάληψης δράσης για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής θα είναι πολύ υψηλό. Τα προκαταρκτικά στοιχεία καταδεικνύουν ετήσιο κόστος ύψους 600 δισ. ευρώ για την περίοδο 2024-2030. ***Η απώλεια οικονομικής παραγωγής λόγω της αυξημένης θνησιμότητας, της κακής υγείας, της μειωμένης παραγωγικότητας και το μειωμένα προσδόκιμο ζωής θα επηρεάσουν άμεσα τις οικονομικές προοπτικές, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη τον εκθετικό***

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
από τις βασικές προτεραιότητες των κρατών μελών της ΕΕ. Από θεσμική άποψη, με την έγκριση της Πράσινης Συμφωνίας[***1***] έχει τεθεί σε εφαρμογή ένα σύνολο ουσιαστικών και συστημικών απαιτήσεων για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των απρόβλεπτων και πρωτοφανών επιπτώσεών της σε όλους τους σημαντικούς τομείς που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την οικονομία της ΕΕ.	***(όχι γραμμικό) τύπο επιπτώσεων από κάθε πρόσθετο τόνο εκπεμπόμενου CO_2. Για παράδειγμα, σύμφωνα με την έκθεση Lancet του 2023 [1] 490 δισεκατομμύρια παραγωγικές ώρες εργασίας χάθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο το 2023 μόνο λόγω των κυμάτων καύσωνα, και ο αριθμός αυτός θα συνεχίσει να αυξάνεται ανάλογα με τις τάσεις θερμοκρασίας. Επομένως, η*** αναβολή της χρηματοδότησης τόσο για τον μετριασμό όσο και για την προσαρμογή θα έχει τεράστιο αρνητικό αντίκτυπο στη συνολική οικονομία, τις υποδομές και τη γεωργία, καθώς και στην υγεία του πληθυσμού. ***Με βάση αυτές τις εκτιμήσεις αυτές, είναι σαφές ότι*** η κλιματική αλλαγή θα πρέπει να αποτελέσει ***βασική πολιτική προτεραιότητα της ΕΕ και των κρατών μελών***. Από θεσμική άποψη, με την έγκριση της Πράσινης Συμφωνίας[**2**] έχει τεθεί σε εφαρμογή ένα σύνολο ουσιαστικών και συστημικών απαιτήσεων για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των απρόβλεπτων και πρωτοφανών επιπτώσεών της σε όλους τους σημαντικούς τομείς που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την οικονομία της ΕΕ.
[1] Υλοποίηση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.	[1] ***Η έκθεση του 2023 του Lancet Countdown για την υγεία και την κλιματική αλλαγή.***
[2]	***[2]*** Υλοποίηση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ:	63
Ψήφοι κατά:	56
Αποχές:	18

Τροπολογία 7

ECO/645

Η κλιματική αλλαγή και ο αντίκτυπός της στην οικονομία

Σημείο 4.12

Να προστεθεί νέο σημείο:

Θέση: Μετά από το υφιστάμενο σημείο - στο ίδιο επίπεδο

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
	Το κοινωνικό κόστος του διοξειδίου του άνθρακα, το οποίο μετρά τη χρηματική αξία της ζημίας που προκαλείται στην κοινωνία από κάθε πρόσθετο μετρικό τόνο εκπομπών CO_2, θα πρέπει να αποτελέσει βασικό μέτρο για τη διαμόρφωση της πολιτικής για το κλίμα στην ΕΕ. Η μέση εκτίμηση για κάθε πρόσθετο τόνο CO_2 ανέρχεται επί του παρόντος σε 185 δολάρια ΗΠΑ (δηλαδή 3,6 φορές υψηλότερη από την τρέχουσα εκτίμηση της κυβέρνησης των ΗΠΑ για 51 δολάρια ΗΠΑ ανά τόνο CO_2) [1]. Αυτό σημαίνει ότι επί του παρόντος το κοινωνικό κόστος του άνθρακα υποτιμάται κατά τρεις φορές περισσότερο. Στην Ευρώπη, το κοινωνικό κόστος με βάση την τιμή του άνθρακα που μετράται με βάση τις τιμές των δικαιωμάτων του ΣΕΔΕ της ΕΕ (μεταξύ 53 και 79 ευρώ ανά τόνο το 2024) υποτιμάται επίσης κατά μεγάλο βαθμό.

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
	[1] Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. κ.ά. Τα ολοκληρωμένα στοιχεία συνεπάγονται υψηλότερο κοινωνικό κόστος του CO_2. Nature 610, 687–692 (2022). https://doi.org/10.1038/s41586-022-05224-9

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ:	67
Ψήφοι κατά:	61
Αποχές:	9